

с. Ботлих 2023 г.

1 класс

Программалы баян

Программа хIадур гъабуна байбихъул школалда тIуразаризе хIисабалде росарал хIасилалги, Обществоялда инсанасул рухIияб рахъ, хъвадачIвадиялъул къагIидаби церетIеялъул ва гъесие тарбия къеялъул концепцияги, Байбихъул школалъул лъайкъеялъул федералияб пачалихъияб стандартги ХI.С. Вакиловасул авторскияб программаги къочIое росун.

Рабочая программа составлена на основе следующих нормативно - правовых документов:

1. Федеральный закон от 29.12.2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;
2. Федеральный государственный стандарт начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования, утв. Приказом Министерства образования и науки РФ от 17.12.2010 г. № 1897;
3. Концепции духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина России.- М.: Просвещение, 2011.
4. СанПиН 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях". Постановление № 189 от 29.12.2010г.
5. Федерального перечня учебников, рекомендованных Министерством образования и науки Российской Федерации к использованию в общеобразовательном процессе в образовательных учреждениях от 31.03.2014 года № 253.
6. Положения «О структуре и порядке разработки и утверждения рабочих программ учебных предметов по ФГОС второго поколения». Приказ № 1577от 31.12.2015г.
7. Региональный учебный план для образовательных учреждений Ботлихского района реализующих программы начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования, на 2018-2019 учебный год;
8. Положение о рабочей программе педагога МКОУ «Ансалтинская СОШ им.Г.А. Нурахмаева»
9. Учебный план МКОУ «Ансалтинская СОШ им.Г.А. Нурахмаева» на 2018-2019 учебный год
- 10.Авторской программы Вакилов Г.С. Махачкала 2017г

Учебно-тематический комплект:

1 класс - З.М.Курбанов «Букварь»

1 классалда 66 сагIат кьун буго, анкьиде жаниб 2 сагIат, цIалул анкь 33;

Курс лъугIун хадуб кьолел хIасилал

Байбихъул школа лъугIарал цIалдохъаби гьал хадусел хIасилазде щола:

Написял хIасилал

1. Жиндирго ВатIаналдаса, Россиялъул ва Дагъистаналъул миллатаздаса гьезул тарихалдаса чIухIиялъул асар бижизаби, жив цо кинаб бугони къавмалъул ва миллаталъул чи вукIин бичIчи.

2. Цоцазда рухъарал, амма цоцазда рельефинчIел тIабигIаталдехун, миллатаздехун, маданиятаздехун ва диназдехун цолъи цIунараб, ай

кIибикъичIеб, обществоялда гIадамазул гIумруялда, гьезул гьоркъоблъиялда бухъараб бербалагьи бижизаби.

3. Цогидал миллатазул маданияталдехун ва гьезул тарихалдехун, гьединго батIияб пикруялдехун цIуна-къараб балагьи бижизаби.

4. ЦебетIун хисулеб дунялалде черх ругъунлъизаби.

5. Цалиялдехун интерес бижизаби.

6. Обществоялда чиясул хъвада-чIвадиялъул къагIидабазул ва гIадамазул гIумруялда, гьезул гьоркъоблъиялда бухъараб (ай социалияб)

ритIухълъиялъулги эркенлъиялъулги къучIалда жинца гьарурал ишазул жавабчилъиги жибго жиндаго чIараб, цогиялда бухьинчIеб

хасиятги цебетIезаби

7. Эстетикалъул бичIчи, хIажалъаби ва бечелъаби лъугьинари.

8. Цогидал гIадамазе кумекалъе хIадурав, ният лъикIав, хIалхъублъи гьечIев, гIадамазе лъикIлъи гьабулев инсан вахъинави.

9. Гел башадазда ва цIикIкIаразда цадахъ хIалтIизеги шулияб гьоркъоблъи гьабизеги бугеб бажари цебетIезаби, тIадкIалъай бугеб, дагIбадулаб ахIвал-хIалалдаса ворчIизе нух батиялъул бажари цебетIезаби.

10. ХIинкъи гьечIеб, паракъатаб, чорхое (сахлъиялъе) пайдаяб гIумру гьабизе мурад лъей; творческияб хIалтIуде гьира ккезаби, ай творческияб къагIидакъ

хІалтІизе бугеб бажари цебетІезаби; материалиял ва рухІиял бечелъабазул тІалаб-агъаз гъабизе бажари.

Метапредметиял хІасилал

1. ЦІалиялзул мурадал ва масъалаби цере лъезе ва гъл тІуразариялзул къагІидаби ралагъизе бажари.
2. Цебе лъураб масъалаялде ва гъеб масъала тІубазабиялзул шартІазде балагъун, жиндирго цІалиялда рухъарал ишазе къимат къезеги, гъезда хадуб хал кквезеги, гъезул план гъабизеги бугеб бажари лъугъинаби.
3. Информация къезе ишараялзулгин символикиял алатаздаса пайда боси.
4. Хурхен гъабиялзул, ай бухъеналзулал ва нахъгІунтІиялзулал масъалаби тІуразе, каламалзул алатал жигаралда хІалтІизари.
5. Информация балагъиялзул (баян кьолел тІахъаздаса), гъеб бакІариялзул, гълда тІад хІалтІиялзул, гълзул анализ гъабиялзул, гъеб гІуцІиялзул ва къеялзул, гълзул магІна бичІІизабиялзул батІи-батІиял къагІидаби хІалтІизари.
6. Цере лъурал мурадазда ва масъалабазда рекъон, батІи-батІиял стилалзул ва жанразул текстал бичІІІун цІализе бажари.
7. Цо чІиванкъотІарал предметметал дандекквезеги, гъезул анализ ва синтез гъабизеги, гъл гІаммлъизаризеги, кинал ругониги гІаламатаздалъун тІелазде рикъизеги, цоцада рельлъинаризеги, гІиллаялзулабгин цІех-рехалзулаб бухъен чІезабизеги, гъезда тІаса пикрузагъир гъабизеги бажари, ай логикиял хІалтІаби гъаризе лъай.
8. Накъиталъе гІахъаллъи гъабулев чиясухъ гІенеккизеги, диалогалзулъ гІахъаллъизеги, батІи-батІиял пикраби рукІиналъе ва щибасул жиндирго хасаб пикру загъир гъабизе ихтияр букІиналъе мукІурлъизеги, жиндирго пикру загъир гъабизеги, гълъие далил бачинеги разилъи.
9. ГІаммаб мурад цебе лъезеги гъеб тІубазабиялзул нухал ралагъизеги бажари; цадахъ гъабулеб хІалтІи щибасда гъоркъоб бикъизе, къотІи-къай гъабизеги, цадахъаб хІалтІуль цоцазда хадуб хал кквезеги, данд рекъон кколеб хІалалъ жиндир ва сверухъ ругезул хъвада-чІвадиялъе къимат къезеги бажари.
10. Лъилниги рахъ кквечІого, щивас загъир гъабураб пикруги хІисабалде босун, дагІба-рагІи къотІизе бажари.
11. Предметиял ва предметазда гъоркъосел аслиял бичІІІиял лъай.

12. Цалулъ жинца кьолел лъикIал яги квешал хIасилазул гIилла бичIчIизеги, нагагълъун цIалулъ нахъе ккани, гьениса ворчIизеги бажари.

Предметиял хIасилал

1. Россиялда ва Дагъистаналда батIи-батIиял мацIал ва маданиятал рукIинги, гьел цоцада рухъарал рукIинги, мацI щибаб миллаталъул аслу кколеблъиги бичIчIи.

2. МацI миллияб маданияталъул аслуги гIадамал цоцада ричIчIиялъул ва гьезда гьоркъоб бухъен чIезабиялъул алатги кколеблъи цIалдохъабазда бичIчIи; авар мацI Дагъистаналъул пачалихъияб мацI кколеблъиги, гьелъ магIарулазул миллатал цоцада рухъинарулеблъиги лъай.

3. Авар мацIалъул (битIунабиялъул, лексикаялъул, грамматикаялъул, битIунхъваялъул, лъалхъул ишараби лъеялъул) нормабазул ва каламалъул этикаялъул къагIидабазул хIакъалъулъ авалиял баянал лъай.

4. Инсанасул гражданлъи ва гIаммаб культура бихъизабулеб гIаламат хIисабалда битIараб кIалзул ва хъвавул каламалдехун лъикIаб бербалагъи букIинаби.

5. ЗахIматал гурел текстал гIуцIулаго, бухъеналъулал масъалаби тIуразаризе, дандекколел мацIалъул алатал тIаса рищизеги, цогидазда

кIалъалаго, цере лъурал мурадазул, масъалабазул ва мацIалъул алатазул хIисаб гъабизеги бажари.

6. ГъалатIал гъечIеб хъвай-хъвагIаялъ жиндирго культураялъул даража загьир гъабулеблъи бичIчIи; текстал хъвалаго, лъалхъул ишараби лъеялъул ва битIунхъваялъул къагIидабаздаса (правилабаздаса) пайда боси. Хъвараб жоялъул хал гъабизе бажари.

7. Фонетикаялъул ва графикаялъул, лексикаялъул, рагIи лъугъиналъул (морфемикалъул), морфологиялъул ва синтаксисалъул; мацIалъул аслиял бутIабазул, гьезул гIаламатазул ва гьел каламалъулъ хIалтIизариялъул хаслъабазул хIакъалъулъ авалиял баянал лъай.

8. МацIалъул грамматикиял категориял, гьелъул аслиял бутIаби ратIа рахъизе лъаялъул ва гьезул анализ гъабиялъул бажариял лъугъинари.

Курс лъазабун лъугІун хадуб кьолел хІасилал

ЦІалдохъаби ругъунлъула:

- кІалзулги хъвавулги калам батІабахъизе;
- хІарпалги гъаркълги ратІарахъизе;
- рагъарал ва рагъукъл гъаркъл ратІарахъизе;
- гъаркъл хІарпаздалъун рихъизаризе, гъаркълзул анализ гъабизе;
- геминатал битІун абизе ва гъл хІарпаздалъун рихъизаризе;
- лабиалиял гъаркъл битІун абизе, гъл хІарпаздалъун рихъизаризе;
- кьокъаб тексталъулъ предложениял ратІа гъаризе;
- предложение гІуцІизе (бицун);
- предложениялъулъ рагІаби рихъизаризе;
- схемабаздаса пайдаги босун, рагІи слогазде биххизе;
- слогалккун рагІи цІияб мухъиде босизе;
- предложениялъул интонация цІунизе;
- тексталъул тема баян гъабизе, гълъул аслияб пикру загъир гъабизе, текст бицине;
- хасал цІаразул бетІералда кІудияб хІарп хъвазе;
- тексталъулъ цоцазда рухъарал магІнаялъул рахълъ дандекколел рагІабазда хадуб халкквезе;
- сураталдасан яги гІумруялъулъ лъугъараб асаралдасан текст гІуцІизе, тексталъе цІар ургъизе, гълъие суалал лъезе;
- форма хисарал предложениял ва текстал гъоркъ рукІахъе къачІазе ва гълзул анализ гъабизе;
- рагІабаздасан предложение, предложенияздасан текст гІуцІизе ва гълзуланализ гъабизе;
- мугІалимасул кумекалдалъун абулеб къагІидаги хъвалеб куцги батІиял рагІаби баян гъаризе, битІун хъван ругищали хал гъабизе кколел рагІаби ратизе;
- предметал, предметадул гІаламатал, гълзул ишал рихъизарулел рагІабазе суалал лъезе, гъл рагІабазе къваригІарал магІнаялъулал суалал тІаса рицизе

Курсалъул материал

Хъвай-цIали малъи

Хъвай-цIали малъи гIуцIун буго кIиго бутIаялдасан:

1. ХIадурлъиялъул заман.
2. ХIарпал малъулеб (букварияб) заман.

Хъвазе-цIализе малъула гъаркъилаб аналитикиябгун синтетикиаб методалдалъун. Хъвай-цIали малъи ккола цадахъаб тадбир: цIализе малъиялда цадахъ хъвадаризеги ругъун гъарула, гъебги шулалъизе гъабула калам цебетIезабиялъул хIалтIаби тIоритIулаго, ай гъаркъаздасан рагIи, рагIабаздасан предложение, предложениял дандран хабар гIуцIизе ругъун гъарулаго.

Фонетика.

Каламалъул гъаркъал ва гъезул характеристика. РагIул магIнаги гъелъул гъаркъилаб гIуцIиги цоцада рухъарал рукIин бичIчIи. РагIуль жалго жидедаго чIарал гъаркъал рихъизари. РагIуль гъаркъазул къадар ва тартиб чIезаби, сипат-суратаблъулалгин символиял схемабазуль гъел хъвай. Рагъарал ва рагъукъал гъаркъал ратIа гъари. Гъел схемабазуль рихъизари. Абиялъул бищунго гъитIинаб бутIа хIисабалда слог. РагIаби слогазде риххи, рагъарал, къарал ва рахарал слогал. Ударение. РагIуль ударение тIаде кколеб бакI бихъизаби, ударение бугелги ударение гъечIелги слогал ратIа рахъи, РагIабазул слогалъулабгин гъаркъилаб анализ гъабизе (рагIуль гъаркъазул къадар чIезабизе, рагIул бетIералда, бакъуль, ахиралда букIаниги, гъеб гъаракъ бугеб бакI лъазе, ударение бугеб слог бихъизабизе) лъай.

Графика.

Гъаркъал ва хIарпал ратIа рахъи: хIарп гъаркъил ишара ккола. Гъаркъал хIарпаздалъун рихъизаризе бажари. Е, ё, ю, я рагъарал хIарпал. Ъ гъаракъ ва хIарп. Ь хIарп. Гъез тIубалеб хъулухъ. Авар алфавиталъулгун (хIарпазул тартибалъулгун) лъай-хъвай гъаби.

ЦIали.

Слогалккун цIалиялъул бажари лъугъинаби. Лъимералъул хасаб темпалда дандекколеб хехлъиялда слогалккун ва рагIабиккун цокIалаяб цIали. РагIаби, рагIабазул дандраял, предложениял ва къокъал текстал бичIчIун цIали. Лъалхъул ишарабазда рекъон лъалхъи гъабун ва интонация цIунун, цIали. ЗахIматал гурел гъитIинал текстал ва кучIдул бичIчIун ва пасихIго цIалиялъул бажари цебетIезаби. Живго жиндаго чIун яги мугIалимасул кумекалдалъун цIалараб текст, такрар гъабун (ай цIидасан), бицин. РагIаби, къокъал предложениял, захIматал гурел гитIинал текстал гIедегIичIого битIун цIализе ругъун гъари. МугIалимас абун яги тIаде балагъун, хъвараб жо хал гъаби

мурадалда хал кквезе, битІунхъваялъул къагІидабиги цІунун, цІализе ругъун гъари.

Хъвадари.

Хъвадарулаго битІун гІодор чІезе, тетрадь партаялда лъезе, ручка, къалам битІун кквезе лъимал ругъун гъари. КІудиял ва гъитІинал хІарпал битІун хъвазе ва гъел рагІабазулъ цолъизаризе бажари. Гигиеналъул нормабиги цІунун, хІарпал, слогал, рагІаби, предложениял

хъвазе ругъун гъари. БацІіадаб ва бичІіулеб (ай бигъаго цІализе кІолеб) хатІалъ хъвадаризе лъай. Цин мугІалимас тетрадазда къурал, цинги азбукаядла ругел рагІаби ва предложениял, тІаде балагъун, хъвазе лъай. МугІалимас абурал рагІухъе хъвалел рагІаби ва гъединал рагІабаздаса данде гъарурал предложениял хъвазе бажари. Текст, тІаде балагъун битІун хъваялъул тартиб ва къагІидаби лъай. ХІарпаздалъун рихъизаруларел графикал гІаламатаз (ай рагІабазда гъоркъоб хутІараб чІобогояб бакІалъ, рагІаби цо мухъидаса цоги мухъиде рикъун росиялъул ишараялъ) тІубалей хъулухъ бичІіи.

РагІи ва предложение.

РагІи анализ гъабиялъул материал ва цІех-рех гъабиялъул предмет (ай объект) кколеблъи бичІіи. РагІул лексикаб магІнаялда хадуб халкквей. РагІи гъаркъаздасан гІуцІун букІунеблъи лъай. Цоцазулгун гъоркъоблъи гъабиялъулъ рагІул бугеб кІвар лъай. Предметал, предметаул гІаламатал ва предметаул ишал рихъизарулел рагІаби каламалъулъ битІун хІалтІизаризе бажари. РагІаби ва предложениял ратІарахъизе бажари. Предложениялъулъ рагІаби ратІа гъаризе, гъезул тартиб хисизе бажари. Предложениялъулъ интонация цІунизе лъай.

БитІунхъвай.

ТІоцебесеб классалда гъал хадусел битІунхъваялъул къагІидабазулгун лъай-хъвай гъабула:

- рагІаби ратІатІун хъвай;
- геминатал ва лабиалиял гъаркъал хІарпаздалъун рихъизари;
- хасал цІаразул бетІералда ва предложениялъул авалалда кІудияб хІарп хъай;
- рагІаби слогалккун цо мухъидаса цоги мухъиде роси;
- предложениялъул ахиралда лъалхъул ишараби. Калам цебетІезаби.

Тексталъул хІакъалъулъ авалияб бичІіи. Тексталъулъ предложениял ратІа гъари. Тексталъулъ предложениял цолъизари. ПІенеккун рагІараб ва жинцаго цІалараб текст бичІіи. Берзулгин сипатиял мисалазул (моделазул) кумекалдалъун каламалъул хІакъалъулъ авалияб бичІіи лъугъин. Схемазул

кумекалдалъун калам магіна бугел бутіабазде биххи. Предложенияздасан бухъараб текст гІуцІи. Жиндир гІумруялъуль ккарал лъугъа-бахъиназул, хІаязул хІакъалъуль, сюжетияб сураталдасан гъитІинабго хабар херхине бажари. БицанкІабазе жавабал къезе, кучІдул рекІехъе лъазаризе; кицаби, абиял каламалъуль хІалтІизаризе, рекІехъе лъазарурал кучІдул пасихІго рикІкІине бажари.

Авар маџалъул курс

I класс

РагIи. Предложение. Текст.

Калам. ГIадамазе калам сундуе къваригIун бугеб. Каламалъул бутIа хIисабалда рагIи. МагIнаялъул рахъалъ данде кколелрагIаби цоцазда рухъин. Каламалъул бутIа хIисабалда предложение, текст ва гIумруялда жаниб гъезул бугеб кIвар.

Предложениялъул бетIерал членал.

РагIабазул бетIералда кIудияб хIарп.

Гъаркъал ва хIарпал

Гъаркъал ва хIарпал. Рагъарал ва рагъукъал гъаркъал. Рагъарал варагъукъал гъаркъал рихъизарулел хIарпал. Авар маџалъе хасиятал рагъукъал гъаркъал: [гъ], [гъ], [гI], [къ], [къ], [кI], [лъ], [тI], [хъ], [хъ], [хI], [цI], [чI]. Геминатал ва гъел рихъизарулел хIарпал: кк, кIкI, лълъ, сс, хх, цц, цIцI, чч, чIчI. Лабиалиял гъаркъал ва гъел рихъизарулел хIарпал: гв, кв, ккв, кIв, кIкIв, къв, къв, св, хв, хъв, хъв, цв, шв, гъв, гъв, гв, чв, чIв, цв, цIв.

РагIи ва слог. Слогалккун рагIаби цIияб мухъиде роси.

Каламалъул бутIаби

Щив? щий? щиб? щал? абурал суалазе жаваблъун рачIунел рагIаби предметал рихъизарулел рагIаби ккей. Кинав? кинай? кинаб? кинал? абурал суалазе жаваблъун рачIунел рагIаби предметаул гIаламатал рихъизарулел рагIаби ккей. Щиб гъабураб? Щиб лъугъараб? Щиб гъабулеб бугеб? Щиб лъугъунеб бугеб? абурал суалазе жаваблъун рачIунел рагIаби предметалъул иш бихъизабулел рагIаби ккей.

Учебно-тематикияб план

№ х/ц	Главаялгьул цлар	Сагlтал
1.	Букварияб заман. Хъвазе малъи	3
1.	Гъаркъал ва хларпал	30
	Кинабниги	33

Календарно-тематикияб план

№ х/ц	Дарсил тема	Саглат	Бихъизабураб кьо	
			Программияб кьо-моцІ	ХІужжаялбулаб кьо-моцІ
1.	Берцинхъваялбул т!оцебесеб тетрадь х!алт!улаб мухъ. Хоноккараб гургинлџи бащадаб элемент хъвай	1	06.09.2023	
2	Квег!аб рахъалъ гъоркъан к!ич!изабураб халатаб х!учч. Квег!аб рахъалъ т!асан к!ич!изабураб кьокъаб гьет!араб х!учч.	1	13.09.2023	
3	Гъоркъан ва т!асан кич! барал гьет!арал х!уччал	1	20.09.2023	
4	Хъвавул гьитІинаб ва кІудияб а А, иИ, уУ, оО хъвай.	1	27.09.2023	
5	Хъвавул гьитІинаб еЕ, нН х!арпал хъвай.	1	04.10.2023	
6	Хъвавул гьитІинаб ва кІудияб мМ, лЛ хъвай ва гьелгун слогал ва раг!аби хъвай.	1	11.10.2023.	
7	Хъвавул гьитІинаб ва кІудияб бБ, гГ хъвай ва слогал ва раг!абиги хъвай.	1	18.10.2023	
8	Хъвавул гьитІинаб ва кІудияб р Р хъвай ва слогалги .	1	25.10.2023	

9	Раглаби ва предложениял хъвай т1ехьалдаса.	1	08.11.2023	
10	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб т Т,хХ, хъвай.	1	15.11.2023	
11	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб сС ,зЗхъвай.	1	22.11.2023	
12	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,эЭ. йЙ хъвай.	1	29.11.2023	
13	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб , жЖ,еЕ хъвай.	1	06.12.2023	
14	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,к К,шШ хъвай.	1	13.12.2023	
15	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,щЩ, гІГ! хъвай.	1	20.12.2023	
16	Слоговой диктант.	1	27.12.2023	
17	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб , т1Т1, вВ хъвай.	1	10.01.2024	
18	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб , к1К1,цЦ хъвай.	1	17.01.2024	
19	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,эЭ. йЙ хъвай.	1	24.01.2024	
20	Кв- лабиалиял гьаркъал хъвай	1	31.01.2024	
21	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,д Д,х! Х1 хъвай.	1	07.02.2024	
22	Раглабазул диктант.	1	21.02.2024	
23	Кв- лабиалиял гьаркъал хъвай	1	28.02.2024	
24	Щв,К1в лабиалиял гьаркъал бит1ун хъвай.	1	06.03.2024	
25	Хъвавул гытІинаб ва кІудияб ,	1	13.03.2024	

	гъ Гъ,лъЛъ,чЧ хъвай.			
26	Хъвавул гъитІинаб ва кІудияб яЯ,эЭ,й хъвай.	1	20.03.2024.	
27	Хъвавул гъитІинаб ва кІудияб цІЦІ,пП,чІЧІ хъвай.	1	03.04.2024	
28	Хъвавул гъитІинаб ва кІудияб хъХъ,къКъ,хъХъ хъвай.	1	10.04.2024	
29	ТІехъалда тІасан хІалтІи хъвай.	1	17.04.2024	
30	Хъвавул гъитІинаб ва кІудияб къКъ,гъГъ хъвай.	1	24.04.2024	
31	Контролияб диктант.	1	08.05.2024	
32	Гв,Хв,Св,Чв,Ч!в хъвай	1	15.05.2024	
32	ъ, ь ,ы, – хІарпал хъвай.	1	22.05.2024	
		32с		

